

Checklist Beheerstrategie

In de beheerstrategie legt het collectief uit welke keuzen het heeft gemaakt uit de overheidsdoelen, hoe deze doelen – mede op basis van de spelregels in het Natuurbeheerplan – zijn vertaald in beheerpakketten en hoe het collectief deze beheerpakketten in het gebied wil gaan toepassen. Per leefgebied wordt benoemd welke cluster(s) van beheerpakketten worden ingezet, op welke plekken, in welke verhouding en hoe dit alles wordt georganiseerd. Het opstellen van een beheerstrategie is de eerste stap voor de voorintekening kan beginnen en de uitwerking van het feitelijke beheerplan, maar hij kan ook heel goed worden gebruikt in de gebiedsaanvraag: hij geeft immers een beknopt en goed doordacht beeld van de beheerkeuzen. Aan de hand van een aantal thema's presenteren we hier een 'checklist' voor het opstellen van de beheerstrategie. De eigen beheerstrategie wordt integraal verwerkt in het beheerplan en landt in de hoofdstukken 1 t/m 8 van het beheerplan.

Let wel: de beantwoording van de vragen hoeft niet meteen al te leiden tot een uitgewerkt beheerplan, maar is vooral bedoeld om de voorintekening en de uitwerking van het beheerplan voor te bereiden en als onderbouwing voor de gebiedsaanvraag. Daarnaast kan de beheerstrategie gebruikt worden om achteraf verantwoording af te leggen over de gemaakte keuzen in het beheerplan voor de eigen organisatie, voor de deelnemers van het collectief en de provincie.

Onderwerp	Keuzemogelijkheden
Proces opstellen beheerplan 1. Kies een duidelijke invalshoek en/of schaalniveau voor het opstellen van het beheerplan.	Het beheer wordt uitgestippeld op het volgende schaalniveau: <ul style="list-style-type: none">○ Het gehele werkgebied○ Delen van het werkgebied (deelgebieden)○ Het geïnteresseerde bedrijf (met daarna een bundeling op gebiedsniveau)

<p>2. Hoe vindt de werving van deelnemers plaats?</p>	<p>Werving vindt plaats:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Op basis van het vooraf uitgestippelde beheer ○ Op basis van de belangstelling van bedrijven ○ Aan de hand van een tussenvorm, waarbij de ecologische wensen en de belangstelling van bedrijven gelijkwaardig meetellen
<p>Doelen en ambities</p> <p>3. Kies op welke doelsoorten en beheertypen ingezet gaat worden ?</p> <p>4. Kies per (deel)gebieden op welke doelsoorten ingezet gaat worden?</p> <p>5. Hoe kwantificeer je de overheidsdoelen naar het gebied toe?</p>	<p>De mogelijkheden zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Alle doelsoorten en beheertypen uit het natuurbeheerplan ○ Een selectie van doelsoorten en beheertypen ○ Eventueel extra doelsoorten naast de bovenstaande opties <p>De mogelijkheden zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Alle doelsoorten en beheertypen uit het natuurbeheerplan ○ Een selectie van doelsoorten en beheertypen ○ Eventueel extra doelsoorten naast de bovenstaande opties <p>De instapeisen (in termen van minimale dichtheden aan soorten, landschapselementen of beheertypen) kunnen vertaald worden naar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Minimale oppervlakten beheer en/of landschapselementen binnen het gebied ○ De benodigde samenhang in beheerpakketten ○ Minimale afstanden tussen (beheerde) percelen / randen / elementen ○ Een minimale kwaliteit van deelnemende percelen / randen / elementen

<p>6. Ga na of en hoe de verschillende doelen elkaar versterken? Of elkaar juist in de weg zitten?</p> <p>7. Sommige doelen kunnen niet in één beheerperiode worden gerealiseerd. Is er een groeimodel nodig? Zie ook het voorbeeld van Groningen en Friesland in de bijlage.</p>	<p>Combinaties die elkaar kunnen versterken zijn bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Water en slootkantbeheer ○ Weidevogels en water ○ Perceelsranden en landschapselementen ○ Akkervogels (elementbroeders) en landschapselementen <p>Combinaties die elkaar kunnen verzwakken zijn bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Vogels van open landschappen (weidevogels, sommige akkervogels) en een grotere aaneengeslotenheid van landschapselementen <p>Strijdige doelen zijn bij voorkeur niet in één (deel)gebied gesitueerd.</p> <p>Doelen waarvoor dit kan gelden, zijn bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ De beoogde aaneengeslotenheid van landschapselementen ○ De dekkingsgraad aan 'zwaar' weidevogelbeheer en van akkervogelbeheer ○ Het bereiken van bepaalde kwaliteiten. <p>Voor deze doelen zijn heldere en haalbare tussendoelen geformuleerd.</p>
<p>Knelpunten voor realiseren ambities</p> <p>8. Voordat wordt begonnen met het uitstippelen van beheer: zijn de 'externe omstandigheden' op orde? Zo nee, welke activiteiten zijn daar voorzien?</p>	<p>Denk hierbij aan factoren als:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Openheid ○ Rust, c.q. afwezigheid van verstoringbronnen ○ Aaneengeslotenheid van percelen, randen en elementen ○ Bereikbaarheid van rust- en foerageergebieden ○ Aansluiting op natuurgebieden ○ Waterpeilen ○ Predatiedruk en/of ganzendruk

<p>9. Welke maatregelen zijn nodig om de externe factoren te verbeteren of om succesvol beheer mogelijk te maken?</p> <p>10. Wanneer moeten de eventueel benodigde inrichtingsmaatregelen worden uitgevoerd?</p> <p>11. Hoe worden de inrichtingsmaatregelen gefinancierd?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Achterstallig onderhoud <p>Mogelijke inrichtingsmaatregelen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Aanpassen waterbeheer zoals verhogen waterpeil, aanleg natuurvriendelijke oever ○ Aanleg van landschapselementen ○ Plaatsen rasters langs oevers en landschapselementen ○ Wegwerken achterstallig onderhoud landschapselementen <p>Daarnaast kunnen externe factoren als volgt worden verbeterd:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Afstemming beheer (situering, inhoud) met TBO's, waterschappen en-of gemeenten ○ Afspraken met wildbeheereenheid over beheersing predatie <ul style="list-style-type: none"> ○ De maatregelen worden voor aanvang van het beheer uitgevoerd ○ De maatregelen worden gefaseerd uitgevoerd, en wel conform een aangegeven planning. Het beheer hoeft wel/niet te wachten op de uitvoering ○ Na de inrichtingsmaatregelen is er wel/niet speciaal (aanloop)beheer nodig <ul style="list-style-type: none"> ○ De maatregelen worden gefinancierd met: <ul style="list-style-type: none"> - SNL-subsidie - SKNL-subsidie - Andere financiering, namelijk... ○ Er is geen financiering beschikbaar en de ambities worden bijgesteld vóór indiening van de gebiedsaanvraag
--	---

Spelregels voor beheer

12. Wordt er gebruik gemaakt van de mogelijkheid om maatwerkpakketten te gebruiken?

- Nee, de landelijke lijst van beheerpakketten volstaat
- Ja, er wordt afgeweken omdat:
 - Het seizoen zich in deze regio anders ontwikkelt dan het landelijk gemiddelde (bijv. relatief koud/warm, droog/nat);
 - De standaardpakketten onvoldoende aansluiten bij de bedrijven in de regio (bijv. relatief intensief)
 - Een andere beheerfrequentie gewenst is (bijv. andere onderhoudscyclus landschapselementen t.b.v. natuurwaarden)
 - Etc.

13. Hoe worden de criteria uit het Natuurbeheerplan ingevuld? Passen de geformuleerde instapeisen of wil je hier onderbouwd van afwijken?

- Denk hierbij aan:
- De dichtheid aan doelsoorten en/of beheerpakketten
 - De minimale oppervlakte en/of de aaneengeslotenheid van percelen, randen en elementen
 - De afstanden tot verstoringsbronnen
 - De selectie van de beheertypen en de (typen) beheerpakketten
 - De ruimtelijke samenhang tussen beheerpakketten
 - Minimale gewasdiversiteit
 - De functies van het beheer(type): vestiging, voortplanting, foerageren (adult/juveniel en zomer/winter en) en overleving (adult/juveniel en zomer/winter)
 - In welke mengverhouding wordt het beheer toegepast (denk bijv. aan de frequentie van afzetten van landschapselementen of de benodigde variatie in grashoogte)
 - Kies je voor een netwerk of mozaïek op bedrijfsniveau of op gebiedsniveau?
 - in het eerste geval: wordt het netwerk of mozaïek ook op landschapsschaal getoetst?
 - in het tweede geval: welke schaal kies je voor toetsing van de beoogde kwaliteit? Bijv.

<p>14. Kies voor verschillende beheerpakketten per deelgebied of per soortgroep?</p>	<p>een logische landschappelijke eenheid of het leefgebied van de populatie van de soort(en) waarop het beheer zich richt</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Onderbouw hoe het netwerk of mozaïek er ruimtelijk uit moet zien, met name waar het gaat om de locatie van de beheerpakketten (liggen ze op kansrijke plekken), de afstand van de verschillende beheertypen ten opzichte van elkaar en de aaneengeslotenheid van percelen, randen en elementen ○ Kies een afgewogen strategie voor de verhouding tussen 'vaste' en 'flexibele' beheerpakketten: <ul style="list-style-type: none"> - vaste beheerpakketten voor soorten die zich veelal op een vaste plek bevinden en die weinig gevoelig zijn voor schommelingen in de seizoensontwikkeling - flexibele beheerpakketten voor soorten die 'mobiel' zijn en waarvoor beheeraanpassingen gedurende het seizoen of voor het volgende beheerjaar wenselijk zijn ○ Leg een koppeling met andere typen beheer op basis van andere regelingen dan het ANLB2016 zoals de vergroening, waterdiensten of anderen. ○ De deelgebieden verschillen sterk van karakter, bijvoorbeeld qua: <ul style="list-style-type: none"> - landschapstype - abiotische factoren (waterhuishouding, grondsoort) - grondgebruik ○ Per soortgroep: <ul style="list-style-type: none"> - de weidevogels zijn onderverdeeld in groepen (bijv. grutto-tureluur, Kievit-scholekster en zangvogels) en het beheer is daarop afgestemd - de akkervogels zijn verdeeld in groepen (bijv. roofvogels, veldleeuwerik en patrijs) en het beheer is daarop afgestemd
--	--

<p>15. Maak een afweging in de toe te passen beheerpakketten qua kosten-effectiviteit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ De landschapselementen worden met specifieke beheerpakketten natuurgericht onderhouden (bijv. gericht op een gevarieerde ondergroei) ○ Inzet van dure beheerpakketten (bijv. kruidenrijk grasland of natuurbraak) is kritisch bekeken. Sommige pakketten zijn niet of zeer beperkt toegepast. ○ Voor dure beheerpakketten is gezocht naar gelijkwaardige alternatieven (bijv. opplussen maaidata met last-minutebeheer in plaats van late maaidata) ○ Er wordt alleen betaald voor daadwerkelijk uitgevoerd beheer
<p>16. Wordt er afgeweken van de tarieven uit de landelijke lijst van beheerpakketten, bijvoorbeeld omdat ze te hoog of te laag zijn?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Nee, de landelijke lijst volstaat ○ Ja, er zijn lagere/hogere tarieven gehanteerd omdat de bedrijven in het gebied relatief extensief/intensief zijn. De afwijkingen zijn solide beargumenteerd (bijv. hogere beheervergoedingen om intensieve bedrijven te laten meedoen). ○ Ja, er wordt resultaatbeloning toegepast. De motieven hiervoor en de toegepaste vormen(en) van resultaatbeloning zijn solide beargumenteerd. ○ Ja, er is een nieuw maatwerkpakket ontwikkeld (zie punt 12) met bijbehorend tarief en beheervergoeding.
<p>17. Is er een eigen beleid ten aanzien van de deelname van bedrijven?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Er zijn eigen instapeisen t.a.v.: <ul style="list-style-type: none"> - de aanwezige natuurwaarden op de bedrijven (minimale aantallen soorten of dichtheid aan landschapselementen) - de hoeveelheid beheer per bedrijf - het minimale aantal beheerpakketten per bedrijf - een minimum of maximum oppervlakte (of percentage) per bedrijf waarmee kan worden deelgenomen

<p>18. Maak een inschatting van de minimaal benodigde hoeveelheid beheer voor het behalen van de natuurdoelen. Kies een strategie om voldoende deelname te bewerkstelligen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Er is een kwantitatief beeld van de benodigde deelname (eventueel ook op kaart). Dit kan naast de resultaten van de voorintekening worden gelegd ○ Als de voorintekening onvoldoende deelname oplevert, zal de werving worden geïntensiveerd, bijvoorbeeld door persoonlijke benadering van bedrijven als de werving alsnog te weinig deelname oplevert, zullen de ambities worden bijgesteld. Dit kan ook gevolgen hebben voor degenen die wel willen deelnemen.
<p>19. Is de contractperiode goed doordacht?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Een- of tweejarige contracten zijn gehanteerd voor leefgebieden en soorten waarvoor de continuïteit van beheer (op dezelfde plek) niet cruciaal is (bijv. legselbeheer, plas-dras, vormen van natuurbraak) ○ Zesjarige contracten zijn gehanteerd voor leefgebieden en soorten waar continuïteit van beheer op dezelfde plek van groot belang is (bijv. botanisch beheer, ecologische verbindingen) ○ Contracten met een looptijd daar tussenin voor soorten die geen hoge eisen stellen aan de continuïteit van beheer
<p>20. Wat doe je als er teveel animo is voor deelname in het gebied en/of te weinig budget?</p>	<p>Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Verzwaren (bij teveel animo) of verlichten (bij te weinig budget) van de ambitie en/of instapeisen ○ Meer inzetten op zwaar beheer en/of schrappen van 'licht beheer' ○ Schrappen van beheer op minder goede locaties (bijv. lagere dichtheden aan soorten of minder geschikte biotopen aanwezig) ○ Voorrang geven aan locaties waar synergie in doelen te behalen is <p>Extra financiering zoeken</p>

Bijlage: voorbeelden van beheerstrategieën

Gefaseerde strategie voor het beheer van akkervogels in Oost-Groningen

De Agrarische natuurvereniging Oost Groningen (ANOG) hanteert in zijn huidige beheerplan een gefaseerde strategie voor het beheer van akkervogels. De zoekgebieden zijn daarbij geselecteerd op basis van de aanwezigheid van vogels, de potentie van het landschap en de bereidheid van boeren tot deelname met een dekking van minimaal 5% beheer per 100 ha. Vanuit het streven om uiteindelijk een dekkingsgraad van 10% beheer te halen zijn drie fasen onderscheiden, waarbij de kansrijke gebieden eerder worden bediend dan de wat minder kansrijke. Daarbij loopt de beoogde dekkingsgraad geleidelijk op naar 8% (tussendoel) en uiteindelijk naar 10%.

Gefaseerde toename groene dooradering in de Friese Wouden

De Noordelijke Friese Wouden hebben een gebiedsofferte opgesteld met het oog op het nieuwe stelsel. Hierin is veel aandacht voor het kleinschalige coulisselandschap met natuurrijke elzensingels. Streven is om de kwaliteit en bedekkingsgraad (aaneengeslotenheid) van de singels geleidelijk te verhogen. Bij de kwaliteit gaat het om de aanwezigheid van een goed ontwikkelde boomlaag, struiklaag en kruidlaag en een doelgericht beheer. Voor de bedekkingsgraad wordt een toename in drie jaar van 50 naar 70% beoogd.

Nieuwe weidevogelstrategie Ark- en Eemlandschap

Ark- en Eemlandschap heeft voor 2016 een nieuwe strategie ontworpen, specifiek gericht op de gebiedskenmerken (relatief grote en intensieve bedrijven, weinig veldkavels, weinig reservaatgrond). De strategie is inmiddels door de leden goedgekeurd. Ingrediënten daarin zijn:

- deelnemende bedrijven moeten zijn gelegen in een voor weidevogels geschikt gebied;
- een verplicht mozaïek op bedrijfsniveau voor minimaal 10% en maximaal 30% van de bedrijfsoppervlakte, en bestaand uit minimaal 2 of 3 uit 4 beheerpakketten gericht op vestigingssucces, broedsucces en kuikenoverleving;
- de verschillende beheerpakketten liggen zoveel mogelijk aansluitend;
- de bedrijfsmozaïeken worden ook gebiedsniveau beoordeeld. Daarbij wordt ook gekeken naar de relatie met het reservaat;
- er wordt een eigen beloningssystematiek gevolgd, bestaande uit een basisbeloning (80%) aangevuld met een betaling voor de kwaliteit van het mozaïek en een resultaatbeloning (gevonden legfels op percelen met legselbeheer). Op bedrijven met alleen legselbeheer wordt geen resultaatbeloning betaald.